

Uudistuseläinten kasvatuksen ulkoistaminen emolehmätuotannossa

Hannu Viitala¹, Risto Kauppinen¹, Pirjo Suhonen¹, Ville Hautalahti¹, Esa-Pekka Oinonen¹,
Arto Huuskonen², Maiju Pesonen²

1. Savonia-ammattikorkeakoulu, PL 72, 74101 Iisalmi, hannu.viitala(at)savonia.fi
2. MTT, Kotieläintuotannon tutkimus, 92400 Ruukki, arto.huuskonen(at)mtt.fi

TIIVISTELMÄ

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää tilojen välisen työnjaon mahdollisuuksia emolehmätilojen uudistuseläinten kasvatuksessa. Keväällä 2012 toteutetussa kyselyssä selvitettiin tuottajien kiinnostusta uudistuseläinten kasvatuksen ulkoistamiseen ja ulkoistamisen vaikutusta tilojen tuotantokustannuksiin.

Kysely lähetettiin 245 emolehmätilalle. Kyselyyn vastasi 120 tilaa (vastausprosentti 48,9 %). Tilat jaettiin vastausten perusteella neljään kokoluokkaan: alle 20, 21–50, 51–80 ja yli 80 emolehmän tiloihin. Reilu viidennes (22,5 %) vastaajista oli kiinnostunut uudistuseläinten kasvatuksen ulkoistamisesta. Kiinnostus oli jokseenkin tasaisesta kaikissa kokoluokissa. Eniten kiinnostusta (28 % vastaajista) oli tilakokoluokassa 21–50 emoa. Kyselyyn vastanneista 61 % ostaisi uudistuseläimen mieluummin toiselta tilalta, kuin käyttäisi ammattimaista hiehojen kasvattajaa. Yleisin tilojen vuosittainen uudistuseläinmäärä oli 3–8 kappaletta.

Vastaajista 42 % uskoi tilan työmäärän vähenevän, jos tila ulkoistaisi uudistuseläinten kasvatuksen. Tilat arvioivat emolehmiensä määrän kasvavan 10–20 kappaleella mahdollisen ulkoistamisen myötä. Tämän todettiin vaikuttavan kannattavuuteen, koska myytävät lihamäärät kasvaisivat (40 % vastaajista). Toisaalta arvioitiin, että uudistuseläimiltä vapautuneita paikkoja ei kaikilta osin voida ottaa emojen käyttöön. Uudistuseläimille tarkoitetut paikat ja rakenteet ovat liian pieniä täysikasvuille emolehmille.

Tiloista 74 % olisi valmis maksamaan hiehon kasvattajalle 500–900 euroa eläintä kohti kasvatusajalta. Kasvatusaika ajoittuu välille vieroitus–kaksi kuukautta ennen poikimista, jolloin hieho siirretään takaisin emolehmätilalle.

Kasvattamon kannattavuuden kannalta tärkein tekijä on hinta, jonka emolehmätuottajat olisivat valmiita maksamaan kasvatuspäivää kohti. Tämän tutkimuksen mukaan yleisin päivältä maksettava hinta olisi 1–2 euroa (1,81±1,07) päivältä. Korkein hinta oli 5 euroa päivältä. Päivähinta 0,74 € ei kata kasvattamon kustannuksia. Kasvatuspäivän hinta 2,88 € on taas niin korkea, että jos kasvattamo pyytäisi tätä hintaa, olisi eläinten tuotantokustannus korkeampi kuin omalla tilalla kasvattaessa (1296–1497 €).

Päätoiminen uudistuseläimen kasvatusta on taloudellisesti haastavaa. Toiminta sopisi emolehmätiloille tai muille nautatiloille, joilla on ylimääräisiä, toimivia rakennuksia. Kasvatustoiminta voisi tuoda lisäansioita päätuotannon ohessa. Kasvatuspäivän hintaa koskevaan kysymykseen vastaajia oli vähän (n=20). Hinnan suuri keskihajonta viittaa siihen, että uudistuseläinten kasvatuksen kustannuksia ei riittävästi tunneta.

Asiasanat

Naudanlihantuotanto, emolehmät, uudistuseläimet, ulkoistaminen

Johdanto

Emolehmien määrä on kasvanut tasaisesti viime vuosina. Suomessa oli vuonna 2012 emolehmiä 57 951 kappaletta. Ruotsissa oli vuonna 2011 195 653 emolehmää ja Tanskassa 98 700. Suomessa oli vuonna 2012 emolehmätilojen kokonaismäärä 2 239 tilaa. Keskimäärin emolehmätilalla oli 25,9 emolehmää. Suuria, yli 100 emolehmän tiloja oli vain 46 kappaletta. Tuotanto on selvästi painottunut pieniin tilakokoihin. Tiloista 41,3 % on alle 15 emolehmän tiloja. Eniten emolehmiä oli Pohjois-Pohjanmaalla 7 000 kappaletta. Toiseksi eniten emolehmiä oli Pohjois-Savossa 5 700 kpl. Kolmantena tilastossa on Etelä-Pohjanmaa 5 400 emolehmällä. Neljäs oli Pohjanmaa 5 200 emolehmällä. Viidenneksi eniten emolehmiä oli Pirkanmaalla 4 900 kappaletta.

Emolehmätiloilla lehmien karsinta tehdään pääsääntöisesti heti vasikoiden vieroituksen jälkeen. Karsitavien emolehmien tilalle kasvatetaan uudistuseläimet omasta karjasta. Uudistuseläinten osto niiden tuottamiseen erikoistuneilta tiloilta on myös yleistä.

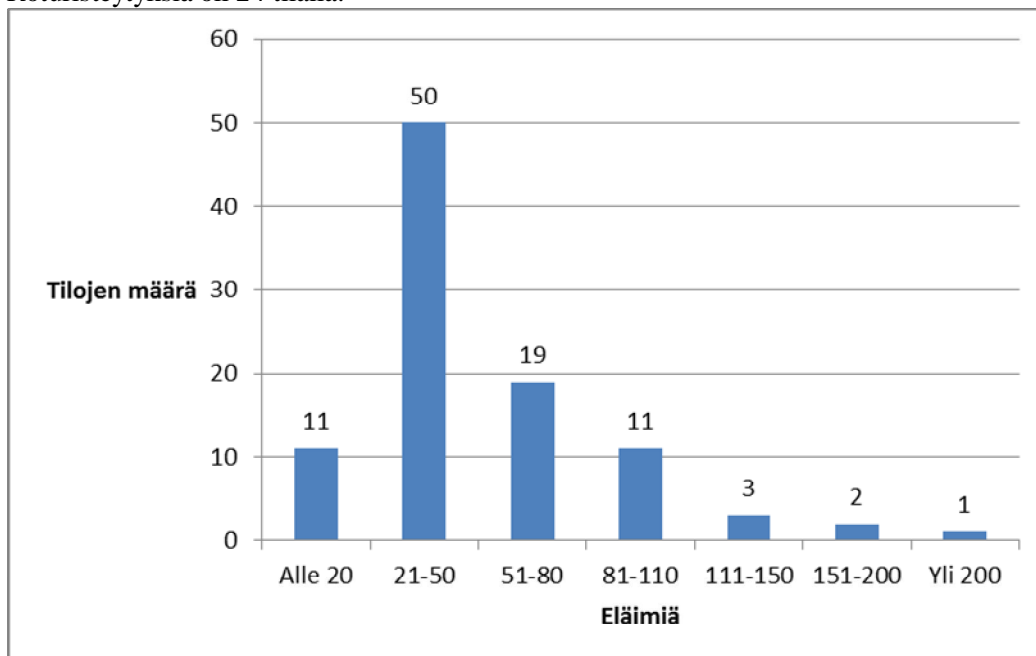
Uudistukseen tarkoitettujen vasikoiden ja hiehojen kasvatus aiheuttaa kuluja ja työtä. Jos emolehmätilan uudistuseläimet kasvatettaisiin muualla, tilalla ei olisi näitä ”tuottamattomia” eläimiä. Hiehojen kasvatuksen ulkoistaminen on yleistä lypsykarjatuotannossa ja mallia olisi mahdollista soveltaa myös emolehmätuotannon tarpeisiin.

Aineisto ja menetelmät

Emolehmätilojen kiinnostusta hiehonkasvatuksen ulkoistamisesta selvitettiin kyselyllä, joka toteutettiin keväällä 2012. Kysely lähetettiin yhteensä 245 tilalle. Sähköisenä kysely lähetettiin Webropol ohjelman kautta 145:lle ja postin kautta paperisena versiona 50 emolehmätilalle. Lisäksi kysely lähetettiin HK Agrin asiakas-kanavia käyttäen 50 emolehmätilalle. Kyselyyn vastasi 120 tilaa. Kyselyn vastausprosentti oli 48,9 %.

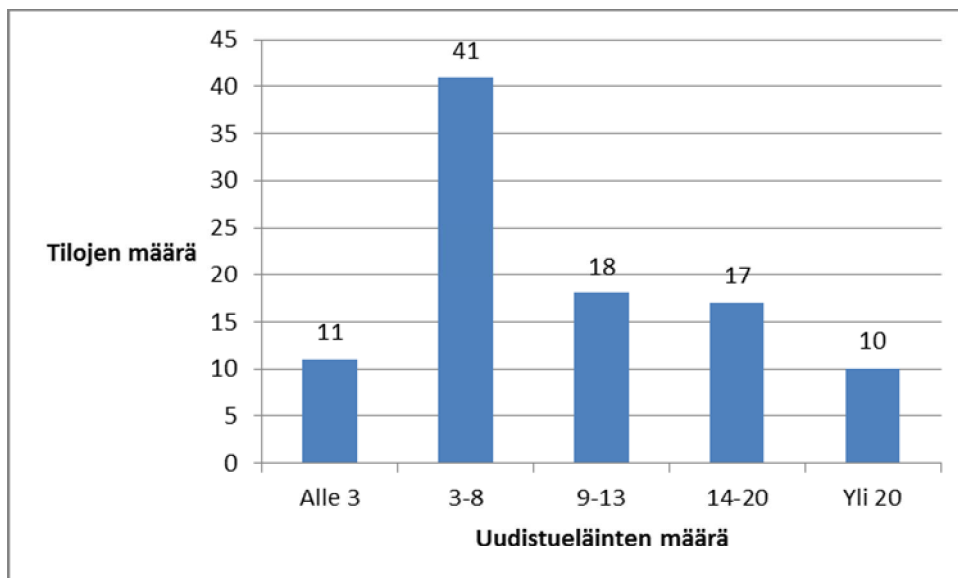
Tulokset ja tulosten tarkastelu

Valtaosa emolehmätiloista sijoittuu eläinmäärältään kokoluokkaan 21–50 emolehmää (Kuvio 1). Toinen merkittävä kokoluokka on 51–80 emolehmää. Kyselyn perusteella voitiin todeta, että 69 %:lla tiloista ei ole muita tuotantoeläimiä emolehmien lisäksi. Yleisimmät muut tuotantoeläimet ovat lypsylehmät ja lihanaudat. Yleisimmät rodut tiloilla ovat Hereford, joita oli vastanneista 50 tilalla, sekä Aberdeen Angus, joita oli 45 tilalla. Roturisteytyksiä oli 24 tilalla.

Kuvio 1. Emojen lukumäärä tiloilla (n=97)

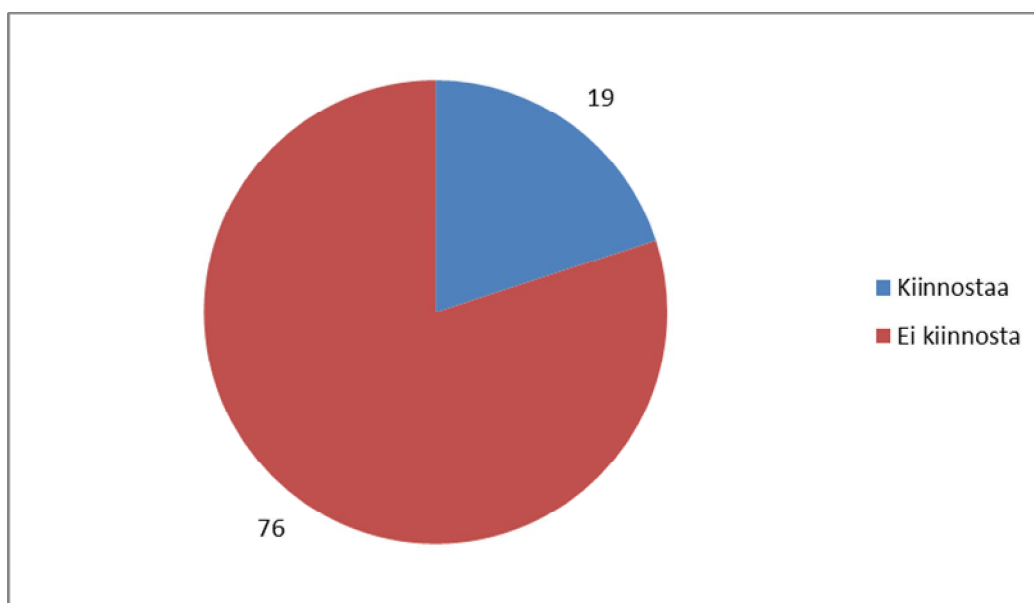
Eniten kiinnostusta ulkoistamista kohtaan osoitettiin tiloilla, joilla oli 21–50 tai yli 80 emolehmää. Suurinta kiinnostusta on kokoluokassa 21–50, jossa kiinnostuneita on 26 %:a. Kuviossa 2 nähdään kuinka monta uudistuseläintä kyselyyn vastanneet tilat kasvattavat vuosittain. Valtaosalla tiloista kasvatetaan vuosittain 3-8 uudistuseläintä.

Kuvio 2. Vuosittain kasvatettavien uudistuseläinten lukumäärä (n=97)

Kolmasosalla vastaajista totesi, että tilan eläinmäärää voitaisiin nostaa kasvattamalla uudistuseläimet ammattikasvattavalla. Tilat arvioivat emolehmiensä määrän kasvavan 10–20 kappaleella mahdollisen ulkoistamisen myötä. Tämän todettiin vaikuttavan kannattavuuteen, koska myytävät lihamäärät kasvaisivat (40 % vastaajista). Toisaalta arvioitiin, että uudistuseläimiltä vapautuneita paikkoja ei kaikilta osin voida ottaa emojen käyttöön. Uudistuseläimille tarkoitetut paikat ja rakenteet ovat liian pieniä täysikasvuisille emolehmille.

Viidesosalla vastanneista olisi kiinnostusta toimia myös kasvattajana (Kuvio 3).

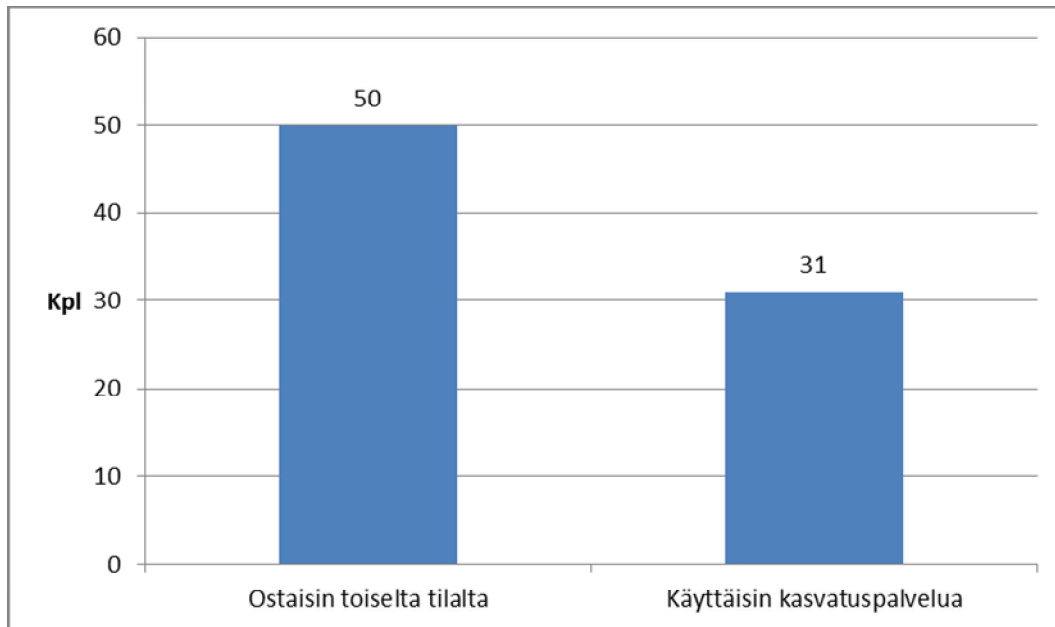

Kuvio 3. Emolehmätilojen kiinnostus toimia ulkoistettujen hiehojen kasvattajina (n=95)

Vastanneista 58 % on sitä mieltä, että työmäärä ei juuri vähene. Useat vastanneet (42 %) kuitenkin uskoivat työmäärän vähenevän ja työn luonteen selkiytyvän. Työn selkiytymiseen vaikuttavat eniten laidunnuk-

sen ja ruokinnan yksinkertaistuminen.

Kyselyssä selvitettiin myös mistä tilat hankkisivat uudistushiehonsa, jos he eivät kasvattaisi niitä itse. Yli puolet vastanneista (61 %) ostaisi mieluummin hiehot toiselta tilalta, kuin käyttäisi kasvatuspalvelua (Kuvio 4). Kolmasosa voisi käyttää kasvatuspalvelua (n=81).

Kuvio 4. Uudistukseen tarvittavien hiehojen hankintamenettely, jos tila ei kasvata hiehoja itse (n=81)

Johtopäätökset

Kyselyn perusteella voidaan todeta, emolehmätuottajilla on kiinnostusta kasvatuksen ulkoistamista kohtaan. Eniten tuottajia mietityttävät toiminnassa eläintautien leviäminen sekä uudistuseläinten käsittelyn puute. Tuottajia haluavat käsitellä eläimiään alusta asti itse, jotta niiden käsittely olisi helpompaa. Vieroituksen jälkeinen aika on kuitenkin otollisinta eläimen kesytysaikaa. Vastanneiden mielestä on tärkeää, että eläimet oppivat tilan ja tuottajien tavat ja että tuottajat oppivat yksittäisen eläimen tavat.

Kasvatuksen ulkoistamisen suurimpana etuna tuottajat pitävät tilan tarvitsemien sonnien määrän vähentymistä. Tämä johtuu siitä, että sama sonni voisi olla tilalla pidempään. Lisäksi tilalla ei tarvitsisi myöskään olla omaa sonnia hiehoille. Hyötynä nähtiin myös keskittyminen vain emolehmiin. Tällöin tuotanto on yksinkertaisempaa ja tuotettava lihamäärä voidaan maksimoida.

Kasvattamon kannattavuuden kannalta tärkein tekijä on hinta, jonka emolehmätuottajat olisivat valmiita maksamaan kasvatuspäivää kohti. Tiloista 74 % olisi valmis maksamaan hiehon kasvattajalle 500–900 euroa eläintä kohti kasvatusajalta. Kasvatusaika ajoittuu välille vieroitus–kaksi kuukautta ennen poikimista, jolloin hieho siirretään takaisin emolehmätilalle.

Tämän tutkimuksen mukaan yleisin päivältä maksettava hinta olisi 1–2 euroa ($1,81 \pm 1,07$) päivältä. Päivähinta 0,74 € ei kata kasvattamon kustannuksia. Kasvatuspäivän hinta 2,88 € on taas niin korkea, että jos kasvattamo pyytäisi tätä hintaa, olisi eläinten tuotantokustannus korkeampi kuin omalla tilalla kasvattaessa (1296–1497 €).

Päätoiminen uudistuseläimen kasvatusta on taloudellisesti haasteellista. Toiminta sopisi emolehmätiloille tai muille nautatiloille, joilla on ylimääräisiä, toimivia rakennuksia. Kasvatustoiminta voisi tuoda lisäansioita päätuotannon ohessa. Kasvatuspäivän hintaa koskevaan kysymykseen vastaajia oli vähän (n=20). Hinnan suuri keskihajonta viittaa siihen, että uudistuseläinten kasvatuksen kustannuksia ei riittävästi tunneta.

Kirjallisuus

Emolehmien lukumäärä karjakokoluokittain 1.5.2012. 2012. Matilda maataloustilastot. Tike. [Viitattu 25.10.2012.] Saatavissa: <http://www.maataloustilastot.fi/kotielainten-lukumaara>

Husdjur. 2012. Jordbruks verket. [Viitattu 15.01.2013.] Saatavissa: <http://www.jordbruksverket.se>

Nautojen lukumäärä 1.12.2011. [Viitattu 27.3.2012]. Saatavissa: <http://www.maataloustilastot.fi/kotielainten-lukumaara>

Statistics 2011 Beef. 2012. [Viitattu 15.01.2013.] Saatavissa: <http://www.agricultureandfood.dk>

Vehkaoja, S. & Holmström, M-H. 2006. Emolehmätuotanto. Teoksessa Tauriainen, S. (toim.) Naudanlihan-tuotanto. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 121 – 175.